

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Městský úřad Příbram

Informace a postupy k zabezpečení pracovní pohotovosti při poskytování pomoci ohroženým dětem, pravomoci sociálních pracovníků při součinnosti s orgány činnými v trestním řízení a postup při podání návrhu na předběžné opatření

Pokyn, kterým jsou stanoveny povinnosti, postupy, kompetence a pravomoci pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí při zabezpečování pracovní pohotovosti, se opírá o ustanovení, která upravuje Úmluva o právech dítěte, Občanský zákoník, a to v části zabývající se rodinným právem, o ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí a v neposlední řadě o ustanovení zákona o obětech trestných činů.

Úvod tohoto pokynu je věnován důležitým ustanovením Úmluvy o právech dítěte, ze zákona č. 89/2012 Sb., Občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů a ze zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. V rámci základního poradenství jsou níže uvedené informace k dispozici rodičům, se kterými sociální pracovníci v rámci sociálně právní ochrany dětí spolupracují. Uvedeny jsou zde i kontakty na organizace, které v Příbrami a okolí poskytují odborné služby jak dětem, tak rodičům (zákonným zástupcům).

1) Úmluva o právech dítěte

Obsah Úmluvy odráží a proklamuje základní potřeby a práva dětí. Poukazujeme tímto na ty nejdůležitější:

Článek 3: Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí...

Článek 9: odst. 3 ...právo dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů - udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči. Ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte (*pozn. tento rozpor v zájmech může vyhodnotit jen soud a vyhodnotí jej až po důkladném dokazování, které vyplyne jak z výsledku objektivního posouzení, výstupů aktivní sociální práce orgánu sociálně právní ochrany dítěte (dále jen OSPOD), tak i znaleckých posudků apod. Nestačí jen subjektivní pocit jednoho z rodičů a „přesvědčivá“ argumentace, že např. ten druhý je horším rodičem a tím i vychovatelem dítěte*).

Článek 12: ...dítě, které je schopno formulovat své vlastní názory, má právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni (*pozn. již samo dítě i v útlém věku, pokud je schopno srozumitelně vyjádřit svůj názor bez manipulace rodičů, může sdělit svůj postoj, který je třeba plně respektovat jak státními orgány, tak i rodičem, byť se mu nemusí líbit*).

Článek 18: ...zásada, že oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Rodiče, nebo v odpovídajících případech zákonní zástupci, mají prvotní odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Základním smyslem jejich péče musí přitom být zájem dítěte (*pozn. rodiče často zájem svůj prezentují jako zájem dítěte, což se promítá i do nepochopení role OSPOD nebo soudu. Rodič má*

pocit, že tyto orgány upřednostňují zájem vždy toho druhého z rodičů, ale tak to není a ani být nemůže. Pro OSPOD i soud je žádoucí, aby rodiče komunikovali a ve shodě spolupracovali nikoli kvůli sobě, ale kvůli šťastnému dětství a zdárnému vývoji dítěte. Role státu startuje až poté, co je ohrožen zájem dítěte a nikoli zájem kohokoli z rodičů).

Článek 27: ...právo každého dítěte na životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní, duchovní, mravní a sociální rozvoj.

Práva dítěte obsažená v jednotlivých člancích mezinárodní Úmluvy jsou upravena a upřesněna v českém právním řádu:

2) Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

§ 858

Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový, a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit soud (pozn. OSPOD nemůže korigovat výchovný styl nebo materiální podporu dle představ jednoho z rodičů, pouze vydává svá vlastní doporučení a stanoviska, a to vždy a jen v nejlepším zájmu dítěte).

§ 865

Rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům. **Má ji každý rodič, ledaže jí byl zbaven.** (pozn. zbavit rodiče rodičovské odpovědnosti může pouze soud a jen ze zákonných, taxativně, tj. doslovně, uvedených důvodů).

§ 875

Odst. 1: Rodičovskou odpovědnost vykonávají rodiče v souladu se zájmy dítěte

Odst. 2: Před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, sdělí rodiče dítěti vše potřebné, aby si mohlo vytvořit vlastní názor o dané záležitosti a rodičům jej sdělit, to neplatí, není-li dítě schopno sdělení náležitě přijmout nebo není schopno vytvořit si vlastní názor nebo není schopno tento názor rodičům sdělit. Názoru dítěte rodiče věnují patřičnou pozornost a berou názor dítěte při rozhodování v úvahu.

§ 876

Odst. 1: rodičovskou odpovědnost vykonávají rodiče ve vzájemné shodě.

Odst. 2: hrozí-li při rozhodování o záležitosti dítěte nebezpečí z prodlení, může jeden z rodičů rozhodnout nebo dát přivolení sám; je ale povinen neprodleně sdělit druhému rodiči, jaký je stav věcí (pozn. opět jsme u alfy a omegy - vzájemné komunikaci rodičů).

§ 880

Odst. 1: Rodičovskou odpovědnost týkající se osoby dítěte vykonávají rodiče způsobem a v míře odpovídající stupni vývoje dítěte *(pozn. dítě zůstává dítětem i po rozchodu rodičů, nemůže být partnerem, kamarádem, prostředníkem komunikace nebo v jakékoli jiné pozici).*

§ 884

Odst. 1: Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Rodiče mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině. *(pozn. obecně platí, že jak se chováme sami k sobě, před svými dětmi, budou se jednou chovat ony sami před sebou, před námi, před svými partnery i před lidmi)*

Odst. 2: Výchovné prostředky lze použít pouze v podobě a míře, která je přiměřená okolnostem, neohrožuje zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte *(pozn. tělesné, ale i psychické tresty jsou obecně zavrhovány a v krajním případě i trestné)*

§ 887

Výkon práva rodičů udržovat styk s dítětem nemohou rodiče svěřit jiné osobě

§ 888

Dítě, které je v péči jen jednoho rodiče, má právo stýkat se s druhým rodičem v rozsahu, který je v zájmu dítěte, stejně jako tento rodič má právo stýkat se s dítětem, ledaže soud takový styk omezí nebo zakáže; soud může také určit podmínky styku, zejména místo, kde k němu má dojít, jakož i určit osoby, které se smějí, popřípadě nesmějí styku účastnit. Rodič, který má dítě v péči, je povinen dítě na styk s druhým rodičem řádně připravit, styk dítěte s druhým rodičem řádně umožnit a při výkonu práva osobního styku s dítětem v potřebném rozsahu s druhým rodičem spolupracovat.

§ 889

Rodič, který má dítě v péči, a druhý rodič se musejí zdržet všeho, co narušuje vztah dítěte k oběma rodičům nebo co výchovu dítěte ztěžuje. Brání-li rodič, který má dítě v péči, bezdůvodně trvale či opakovaně druhému rodiči ve styku s dítětem, je takové chování důvodem pro nové rozhodnutí soudu o tom, který z rodičů má mít dítě ve své péči

§ 890

Rodiče jsou povinni si vzájemně sdělit vše podstatné, co se týká dítěte a jeho zájmů.

§ 891

Rodič, který má dítě v péči, a druhý rodič se spolu dohodnou, jak se rodič, který dítě v péči nemá, bude s dítětem stýkat. Nedohodnou-li se rodiče, nebo vyžaduje-li to zájem na výchově dítěte a poměry v rodině, soud styk rodiče s dítětem upraví. **V odůvodněných případech může soud určit místo styku rodiče s dítětem.**

§ 907

Odst. 1 : Soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče; soud může dítě svěřit i do péče jiné osoby než rodiče, je-li to potřebné v zájmu dítěte. Má-li být dítě svěřeno do společné péče, je třeba, aby s tím rodiče souhlasili (*pozn. pokud se rodiče nejsou schopni rozumně dohodnout a vyjádřit souhlas, zejména s ohledem na názor a potřeby dítěte/děti, např. u střídavé péče – coby jednoho z nejnáročnějších procesů zasahující do života a výchovy dítěte – nemůže být OSPOD tato forma styku s dítětem mechanicky doporučována*).

Odst. 2: Při rozhodování o svěřením do péče soud rozhoduje tak, aby rozhodnutí odpovídalo zájmu dítěte. Soud přitom bere ohled na osobnost dítěte, zejména na jeho vlohy a schopnosti ve vztahu k vývojovým možnostem a životním poměrům rodičů, jakož i na citovou orientaci a zázemí dítěte, na výchovné schopnosti každého z rodičů, na stávající a očekávanou stálost výchovného prostředí, v němž má dítě napříště žít, na citové vazby dítěte k jeho sourozencům, prarodičům, popřípadě dalším příbuzným i nepříbuzným osobám. Soud vezme vždy v úvahu, který z rodičů dosud o dítě řádně pečoval a řádně dbal o jeho citovou, rozumovou a mravní výchovu, jakož i to, u kterého z rodičů má dítě lepší předpoklady zdravého a úspěšného vývoje.

Odst. 3: Soud při rozhodování o svěřením dítěte do péče dbá rovněž na právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi, na právo druhého rodiče, jemuž dítě nebude svěřeno, na pravidelnou informaci o dítěti, dále soud bere zřetel rovněž ke schopnosti rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem (*pozn. bránit druhému rodiči v kontaktu s dítětem je nejen morálně neodpovědné, ale jako nezákonné sankcionováno např. pokutou až 50.000 Kč*).

3) Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

§ 5

Předním hlediskem sociálně-právní ochrany dětí je zájem a blaho dítěte

§ 8

Odst. 2: Dítě, které je schopno formulovat své vlastní názory, má právo pro účely sociálně-právní ochrany tyto názory svobodně vyjadřovat při projednávání všech záležitostí, které se ho dotýkají, a to i bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte. Vyjádření dítěte se při projednávání všech záležitostí týkajících se jeho osoby věnuje náležitá pozornost odpovídající jeho věku a rozumové vyspělosti. Při své činnosti bere orgán sociálně-právní ochrany v úvahu přání a pocity dítěte s přihlédnutím k jeho věku a vývoji tak, aby nedošlo k ohrožení nebo narušení jeho citového a psychického vývoje.

§ 11

Odst. 1: Obecní úřad s rozšířenou působností **pomáhá rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě, poskytuje nebo zprostředkovává rodičům poradenství při výchově a vzdělávání a při péči o dítě zdravotně postižené** (*pozn. OSPOD může poskytnout pouze základní a obecná doporučení, není v jeho silách intenzivně a individuálně pracovat s jednotlivými problémy klientů; není-li kýmkoli z rodičů toto akceptováno nebo není takové poradenství dostatečné,*

OSPOD využívá samo nebo doporučuje využití služeb návazných, odborných, zejména psychologických).

§ 12

Odst. 1: Obecní úřad obce s rozšířenou působností může uložit rodičům povinnost využít odbornou poradenskou pomoc, pokud rodiče

- nezajistili dítěti odbornou poradenskou pomoc, ačkoliv dítě takovou pomoc nezbytně potřebuje a obecní úřad obce s rozšířenou působností takovou pomoc předtím doporučil,
- nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte bez odborné poradenské pomoci, zejména při sporech o úpravě výchovy dítěte nebo úpravě styku s dítětem,
- Nevyužili možnosti odborné poradenské pomoci potřebné k překonání problémů rodiny a k odvrácení umístění dítěte do náhradní rodinné péče nebo nedbali na doporučení spolupracovat s pověřenými osobami, poskytovateli odborných poradenských služeb nebo mediátorem (*pozn. mediátor je zcela nezávislým a nestranným prostředníkem mezi stranami konfliktu/ů, který společně s oběma/všemi účastníky sporu hledá shodu a nejprůijitelnější řešení*).

§ 55

Odst. 5: Nahlížet do spisové dokumentace vedené o dítěti, nejde-li o část týkajícího se správního řízení, je oprávněn na základě písemné žádosti pouze rodič, kterému náleží rodičovská odpovědnost, nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte nebo jejich zástupci na základě písemně udělené plné moci. Nevidomé osobě bude obsah spisové dokumentace přečten a obecní úřad obce s rozšířenou působností umožní na požádání této osoby, aby do spisu nahlížel její doprovod. Rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu nebo jejich zástupci na základě písemně udělené plné moci mají právo při nahlížení do spisové dokumentace činit si z ní výpisky a pořizovat za úhradu kopie spisové dokumentace nebo její části....

V rámci podpory výše uvedeného a dalšího poradenství můžete využít odborných služeb například těchto zařízení:

Poradna Města Příbram, Čs. armády 5, Příbram IV, tel.: 318 498 281 <http://www.pribram.eu/zivot-ve-meste/poradna-mesta-pribram.html>

Středisko výchovné péče Příbram, Školní 129, tel.: 318 632 266

<http://www.svpPribram.cz/>

Centrum psychologicko-sociálních služeb Příbram (dříve poradna pro rodinu, manželské a mezilidské vztahy), Žižkova 489, Příbram II, tel.: 318 622 571

<http://poradnapb.hmw.cz/>

Způsob zabezpečení pracovní pohotovosti při poskytování pomoci ohroženým dětem

1. Obecní úřady obcí s rozšířenou působností jsou s účinností od 1. 1. 2003 povinny zajistit sociálně právní ochranu dětí, včetně podávání návrhů k vydání předběžného opatření dle ustanovení občanského zákoníku a zákona o zvláštních řízeních soudních k místně příslušnému soudu.
2. Úkoly orgánu sociálně právní ochrany dětí vykonávají pracovníci oddělení sociálně právní ochrany dětí (dále také jen OSPOD) Odboru sociálních věcí a zdravotnictví Městského úřadu Příbram.
3. OSPOD se od 1. 8. 2013 podílí při naplňování práv nezletilých a mladistvých obětí trestných činů dle zákona o obětech trestných činů.

Jedním se Standardů kvality orgánů sociálně-právní ochrany dětí je dle vyhlášky č. 473/2012 Sb., Standard č. 1 Místní a časová dostupnost, konkrétně kritérium 1b, které se týká zajištění nepřetržité pracovní pohotovosti. K zabezpečení tohoto Standardu je vypracován interní postup pro pracovníky OSPOD.

Povinnosti pracovníka při plnění pracovní pohotovosti

1. Pracovník OSPOD je povinen:
 - a) poskytovat pomoc ohroženým dětem v součinnosti s příslušnými orgány a organizacemi v rozsahu zákona o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů a dalších zákonů a právních norem zabývajících se ochranou dětí,
 - b) zdržovat se na dohodnutém místě výkonu pracovní pohotovosti a být dosažitelný na služebním mobilním telefonu,
 - c) službu konající pracovník je povinen se zdržet požívání alkoholických nápojů,
 - d) v případě, že z vážných důvodů pracovník nemůže zabezpečit převzatou službu pracovní pohotovosti, je povinen o této situaci vyrozumět telefonicky vedoucího OSPOD a zabezpečit případné předání služby na nezbytně nutnou dobu náhradníkovi,
 - e) vést příslušnou dokumentaci a výkazy v Knize služeb,
 - f) používat služební mobilní telefon v souladu s jeho účelem a uvedenými pravidly,
 - g) dodržovat další pracovněprávní předpisy týkající se pracovní pohotovosti a práce přesčas dle ustanovení zákoníku práce.

Systém vyrozumění a dosažitelnosti

1. K zabezpečení úkolů plynoucích z příslušných zákonných ustanovení jsou pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí zařazeni do systému vyrozumění (telefonického) a dosažitelnosti v mimopracovní době.
2. Plán dosažitelnosti je založen na dohodě o pracovní pohotovosti na jiném místě než pracovišti ve smyslu ustanovení zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, která je s pracovníkem uzavřena před zařazením do pracovní pohotovosti.
3. Plán obsahuje režim časového střídání pracovníků zařazených do pracovní pohotovosti s uvedením jejího počátku, ukončení a určení místa, kde se má pracovník nacházet. Za toto místo je považováno místo trvalého nebo aktuálního pobytu zaměstnance.
4. Pracovník je k tomuto účelu vybaven služebním mobilním telefonem s přiděleným pohotovostním číslem.
5. Informace o pohotovostním telefonním čísle jsou k dispozici Okresnímu soudu Příbram, Okresnímu státnímu zastupitelství v Příbrami, jednotlivým oddělením obvodů Policie ČR.
6. Pracovník OSPOD je povinen dodržovat podmínky používání služebního mobilního telefonu.

Stanovení pracovní doby a rozsahu pracovní pohotovosti

1. Pracovní pohotovost pověřených pracovníků OSPOD, kteří jsou zařazeni do systému vyrozumění, je zabezpečována vždy po skončení stanovené pracovní doby do začátku pracovní doby následujícího pracovního dne. Pracovní pohotovost je rovněž zabezpečována ve dnech pracovního volna a pracovního klidu.
2. Pracovní pohotovost jednoho pracovníka je ohraničena sedmi po sobě jdoucími dny (dále jen „cyklus“) a po jejich uplynutí je pracovník střídán dalším pracovníkem OSPOD v rámci dalšího cyklu.
3. Počátek běhu jednoho cyklu pracovní pohotovosti je vždy v pondělí po skončení stanovené pracovní doby, tj. v 17.00 hod. Ukončení cyklu pracovní pohotovosti téhož zaměstnance je v 07.30 hod. následující pondělí při nástupu do zaměstnání.

Stanovená pracovní doba a rozsah pracovní pohotovosti:

	pracovní doba	pracovní pohotovost	
Pondělí	07.30 – 17.00	1.cyklus	17.00 – 24.00
Úterý	07.00 – 15.00	00.00 – 07.00	15.00 – 24.00
Středa	07.30 – 17.00	00.00 – 07.30	17.00 – 24.00
Čtvrtek	07.00 – 15.00	00.00 – 07.00	15.00 – 24.00
Pátek	07.00 – 14.30	00.00 – 07.00	14.30 – 24.00
Sobota	00.00 – 24.00		
Neděle	00.00 – 24.00		
Pondělí	07.30 – 17.00	00.00 – 07.30	

4. Rozsah pracovní pohotovosti jednoho cyklu činí 125,5 hod.

5. V případě, že v běžný pracovní den bude vyhlášen státní svátek, se počet hodin v cyklu zvyšuje o další dny v týdnu, a to až do prvního pracovního dne tohoto cyklu.

6. Rozvrh pohotovosti je vypracován vždy jeden kalendářní měsíc dopředu a příslušní pracovníci jsou o svém zařazení do systému pohotovostí v předstihu vyrozuměni na poradě OSPOD. Při zařazování pracovníků je brán zřetel na plánovanou řádnou dovolenou, pracovní neschopnost nebo jiné závažné překážky, pro které by pracovník nebyl schopen řádně vykonávat pracovní povinnosti.

Plán služeb schvaluje vedoucí Odboru sociálních věcí a zdravotnictví vždy před započítáním měsíce a po uplynutí měsíce kontroluje a schvaluje vyčíslenou skutečnost vykonaných pohotovostí a přesčasové práce.

Vedoucí Odboru sociálních věcí a zdravotnictví odpovídá za dodržování právních a jiných předpisů týkajících se pracovní pohotovosti a práce přesčas, čímž není dotčena odpovědnost vedoucího OSPOD za řízení a organizaci práce včetně vedení potřebné dokumentace sloužící jako podklad pro řízení a odměňování pracovníků.

Povinnosti a pravomoci sociálních pracovníků při součinnosti s orgány v trestním řízení

Povinnosti pracovníků orgánu sociálně právní ochrany dětí

1. Pracovníci orgánu sociálně právní ochrany jsou dle znění zákoníku práce, organizačního a pracovního řádu Městského úřadu Příbram povinni:
 - a) poskytovat pomoc ohroženým dětem v případě, že se nezletilé dítě ocitlo bez jakékoli péče, nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny,
 - b) po důkladném zvážení činit neprodleně kroky vedoucí k podání návrhu soudu na vydání předběžného opatření podle ustanovení § 452 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.,
 - c) předat dítě do péče fyzické nebo právnické osobě (školského nebo zdravotnického zařízení, nebo zařízení poskytující pomoc ohroženým dětem) stanovené předběžným opatřením soudu,
 - d) poskytovat příslušnému soudu součinnost při výkonu předběžného opatření.

2. Ve vztahu k orgánům činným v trestním řízení mají povinnost:
 - a) účastnit se výslechu nebo podání vysvětlení u nezletilých a mladistvých před orgány činnými v trestním řízení jako přibrané osoby dle trestního řádu a ve znění zákona o obětech trestných činů,
 - b) účastnit se výslechu nezletilých dětí jako pověřená osoba příslušného orgánu sociálně právní ochrany dětí, která byla ustanovena kolizním opatrovníkem nezletilého dle zákona o rodině, ve znění pozdějších předpisů
 - c) být účastníkem přípravného řízení vedeného proti mladistvému podle trestního řádu, jako orgán sociálně-právní ochrany dětí v postavení procesního účastníka v předmětném řízení,
 - d) účastnit se výslechu dítěte, které je v postavení podezřelého ze spáchání činu jinak trestného,
 - e) účastnit se výslechu dítěte, které je v postavení poškozeného,
 - f) spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení (Policie ČR, státní zastupitelství, soud) v případech, kdy je nutné chránit zájmy a práva nezletilých dětí nebo mladistvých a účastnit se výslechu mladistvého svědka před orgány činnými v trestním řízení jako přibrané osoby s ohledem na ustanovení zákona o sociálně právní ochraně dětí a v souladu s Úmluvou o právech dítěte č. 104/1991 Sb., ze dne 8. 4. 1991.

Kompetence pracovníka orgánu sociálně právní ochrany dětí

1. Při účasti na výslechu osoby mladší 18 let dle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, dbá pracovník OSPOD na skutečnosti:
 - a) je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší 18 let o okolnostech, jejichž oživování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj, je třeba provádět výslech zvlášť opatrně a po obsahové stránce tak, aby výslech v dalším řízení zpravidla už nebylo třeba opakovat,
 - b) v případě nutnosti pracovník OSPOD navrhne přibrat další osobu mající zkušenosti s výchovou mládeže, která by se zřetelem na předmět výslechu a stupeň duševního vývoje vyslýchané osoby přispěla k správnému vedení výslechu a může-li to prospět správnému provedení výslechu, byli k němu přibráni vždy také rodiče,

- c) osoby, které byly takto přibrány, mohou navrhnout odložení úkonu na pozdější dobu nebo v průběhu provádění úkonu navrhnout jeho přerušování a ukončení, pokud by provedení úkonu nebo pokračování v něm mělo nepříznivý vliv na psychický stav vyslychaného dítěte. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, je orgán činný v trestním řízení takovému návrhu povinen vyhovět,
- d) výslech **osob mladších 15 let je nutno provádět pouze v době od 06.00 – 22.00 hod.**, služební úkony s osobami mladšími 15 let v době mezi 22.00 - 06.00 hod., lze provést jen v neodkladných nebo neopakovatelných případech, u nichž hrozí nebezpečí z prodlení.
2. Při účasti na výslechu mladistvých, dle ustanovení trestního řádu, dbá pracovník na tyto další skutečnosti:
- a) v případech, ve kterých figuruje mladistvý jako pachatel přečinu nebo jako osoba poškozená, policista, který vede vyšetřování, **informoval neprodleně OSPOD vždy o stavu šetření a v rámci tohoto informování mu též zasílal písemné zprávy,**
- b) v případech, že opatrovníkem mladistvého bude výjimečně ustanovena jiná právnická nebo fyzická osoba než OSPOD, zůstávala pracovníkům OSPOD oprávnění podle trestního řádu,
- c) přestože byl mladistvému v rámci trestního řízení ustanoven obhájce, pracovník OSPOD se vždy účastní všech úkonů trestního řízení proti mladistvému.
3. Rozdíl mezi postavením OSPOD jako opatrovníka obviněného mladistvého podle trestního řádu a postavením OSPOD jako procesního účastníka podle trestního řádu spočívá v tom, že v prvním případě vykonává opatrovník (OSPOD) prakticky stejné funkce jako zákonný zástupce dítěte, kdežto v druhém případě má OSPOD specifické procesní postavení, které je přesně vymezeno v trestním řádu. Z tohoto rozdílu rovněž vyplývá, že tentýž pracovník OSPOD by neměl v řízení současně vystupovat jako osoba pověřená jednat jménem opatrovníka a jako osoba pověřená jednat jménem procesního účastníka podle trestního řádu, vykonávat tedy obě funkce.
4. Zákonná oprávnění pracovník OSPOD využívá v situaci, kdy zastává názor, že výslech trvá nepřiměřeně dlouho, že je veden nevhodným způsobem nebo v nevhodném prostředí apod. Jestliže by orgány činné v trestním řízení důsledně nerespektovaly ustanovení trestního řádu a kompetence OSPOD v trestním řízení, obrátí se pracovník OSPOD s podnětem na státního zástupce, který vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti v trestním řízení.
5. Zákon o obětech trestných činů dále stanovuje právo oběti na ochranu před druhotnou újmou (sekundární viktimizace), spočívající:
- a) v zabránění kontaktu oběti s osobou, kterou označila za pachatele, s osobou podezřelou nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede. Oběť má právo požádat v kterémkoli stadiu trestního řízení, popřípadě i před jeho zahájením, aby byla při úkonech, kterých se účastní, učiněna potřebná opatření k zabránění kontaktu oběti s osobou, kterou označila za pachatele, která je podezřelá ze spáchání trestného činu, nebo proti níž se trestní řízení vede,
- b) v povinnosti příslušných orgánů žádostem OSPOD vyhovět, pokud se jedná o dítě v postavení zvláště zranitelné oběti a nevyklučuje-li to povaha prováděného úkonu. Nelze-li žádosti OSPOD vyhovět, jsou příslušné orgány povinny učinit taková vhodná opatření, aby se oběť nedostala do kontaktu s osobou, kterou označila za pachatele, která je podezřelá ze spáchání trestného činu, nebo proti níž se trestní řízení vede,

- c) v ochraně před situací, kdy dotazy směřující do intimní oblasti vyslychané oběti lze klást jen tehdy, pokud je to nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Tyto otázky je třeba klást zvláště šetrně a po obsahové stránce vyčerpávajícím způsobem, aby nebylo nutné výslech znovu opakovat, jejich formulaci je třeba při zachování potřebné ohleduplnosti přizpůsobit věku, vlastním zkušenostem a psychickému stavu oběti,
 - d) v možnosti požádat, aby oběť byla v přípravném řízení pokud možno vyslechnuta osobou stejného nebo i opačného pohlaví. Žádosti zvláště zranitelné oběti je povinen orgán vyhovět, nebrání-li tomu důležité důvody,
 - e) v ochraně, kdy je nutné zvláště zranitelnou oběť v trestném řízení vyslechnout obzvláště citlivě a s ohledem na konkrétní okolnosti, které ji činí zvláště zranitelnou a je-li obětí dítě, výslech v přípravném řízení provádí vždy osoba k tomu vyškolená s výjimkou případů, kdy se jedná o úkon neodkladný a vyškolenou osobu nelze zajistit.
6. V průběhu každého výslechu nezletilých a mladistvých orgány činnými v trestním řízení dbá pracovník OSPOD na tyto další skutečnosti, aby:
- a) vždy byla zachována práva a důstojnost dítěte a chráněny jeho zájmy,
 - b) o prováděném výslechu nezletilého dítěte byl vždy spraven zákonný zástupce dítěte, jímž bývá zpravidla rodič nebo jiná fyzická osoba, které je dítě svěřeno do péče na základě rozhodnutí soudu nebo jiného příslušného orgánu,
 - c) dítě bylo orgány činnými v trestním řízení před výslechem řádně poučeno s ohledem na jeho věk a mentální vyspělost,
 - d) otázky kladené dítěti při výslechu byly formulovány s přihlédnutím k věku a rozumové vyspělosti dítěte, a byly pro dítě srozumitelné i pochopitelné,
 - e) otázky kladené při výslechu dítě nadměru netraumatizovaly a byly pokládány citlivě, zvláště pak v případech, kdy je dítě v postavení poškozeného v trestním řízení,
 - f) stejné otázky se v průběhu výslechu několikrát neopakovaly a dítě nebylo nadměrně zatěžováno požadováním detailních vysvětlení, zvláště pak v případech, kdy bylo dítě vystaveno domácímu násilí, pohlavnímu zneužívání nebo jinému traumatickému zážitku,
 - g) protokolace výslechu byla prováděna věcně správně tak, jak se nezletilý při výslechu sám vyjádřil (před případným podpisem protokolu nezletilým dbá na to, aby byl s protokolem nezletilý osobně seznámen),
 - h) byl v průběhu výslechu dítěti zabezpečen dostatek tekutin nebo jídla (snídaně, oběd a večeře v časech pro dítě obvyklých),
 - i) byly dodržovány podmínky hygieny a možnosti užití WC dítětem v případě déletrvajícího výslechu,
 - j) Jemu byl ve všech úkonech nápomocen,
 - k) po ukončení výslechu bylo nezletilé dítě předáno k rukám zákonného zástupce, případně k rukám pracovníka školského nebo zdravotnického zařízení, který v dané době zákonného zástupce nahrazuje.

Postup při podávání návrhů na nařízení předběžného opatření, při řešení problematiky nezletilého dítěte, které se ocitlo v ohrožení života, nebo je vážně narušen jeho další zdravý vývoj

Předběžné opatření

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností jsou s účinností od 1. 1. 2003 povinny zajistit sociálně právní ochranu dětí, včetně podávání návrhů k vydání předběžného opatření, dle ustanovení občanského zákoníku a zákona o zvláštních řízeních soudních k místně příslušnému soudu

Předběžná opatření (dále jen PO) nařídí místně příslušný soud:

- a) Ocitne-li se dítě ve stavu nedostatku řádné péče bez ohledu na to, zda tu je či není osoba, která má právo o ně pečovat, anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen, soud upraví předběžně poměry dítěte na nezbytně nutnou dobu; rozhodnutí soudu nepřekáží, pokud dítě není řádně zastoupeno.
- b) Soud nařídí, aby dítě bylo umístěno ve vhodném prostředí. Vhodným prostředím se rozumí výchovné prostředí u osoby nebo v zařízení způsobilé zajistit nezletilému řádnou péči s ohledem na jeho fyzický a duševní stav, jakož i rozumovou vyspělost a umožnit realizaci případných jiných opatření stanovených předběžným opatřením.
- c) K rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření je příslušný obecný soud navrhovatele.
- d) Předběžné opatření může soud nařídít jen na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Návrh na předběžné opatření musí obsahovat kromě obecných náležitostí návrhu na zahájení řízení jméno nezletilého, jména, povolání a bydliště ostatních účastníků, jsou-li navrhovateli známa, vylíčení rozhodujících skutečností odůvodňujících nařízení předběžného opatření, označení osoby, které má být dítě předáno do péče.
- e) O návrhu na předběžné opatření soud rozhodne bezodkladně, nejpozději do 24 hodin od jeho podání.
- f) Rozhodnutí, kterým bylo o návrhu vyhověno, je vykonatelné jeho vydáním. Jeho výrok je závazný pro každého.
- g) Nařídí-li soud předběžným opatřením, aby nezletilé dítě bylo předáno do vhodného prostředí, zajistí současně jeho bezodkladný výkon. Výkon rozhodnutí se provede tak, že soud v součinnosti s příslušnými orgány veřejné moci nezletilé dítě předá do vhodného prostředí. Při výkonu rozhodnutí je třeba postupovat citlivě s ohledem na dítě tak, aby nedošlo k nepřijatelnému zásahu do jeho psychického a citového vývoje nebo jinému neodůvodněnému zásahu do jeho práv.
- h) S ohledem na věk a rozumové schopnosti je dítě informováno o důvodech a všech krocích spojených s výkonem rozhodnutí. S přihlédnutím k rozumovým schopnostem a citovým vazbám se mu vysvětlí zejména důvody, které vedly k tomuto výkonu, kam bude převezeno, případně se mu zodpoví otázky, které v této souvislosti položí.

OSPOD jako orgán sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností je zákonem zmocněn k podání návrhu na nařízení předběžného opatření soudem.

Ve smyslu zákona o sociálně-právní ochraně dětí může být dítě předáno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, a to do doby, než soud rozhodne o návrhu na vydání PO. Jedná se především o případy, kdy je ohrožen život dítěte, jeho příznivý vývoj je vážně narušen, nebo jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva v prostředí, ve kterém se nachází (děti tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané). Při rozhodování o takovém řešení je nutné, aby sociální pracovník vždy pečlivě a odpovědně posoudil, zda je v možnostech konkrétního zařízení poskytnout dítěti odbornou péči, zejména kvalifikovanou terapeutickou, poradenskou, rehabilitační či jinou specializovanou péči, a to s ohledem na specifické potřeby každého jednotlivého dítěte. Je nezbytně nutné přihlížet také k ustanovením zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních. Pracovníci OSPOD proto dodržují postupy související s umístováním a pobytem dětí v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc dle Metodického pokynu MPSV ze dne 30. 8. 2013.

1. Z náležitostí návrhu na vydání PO vyplývá, že **musí být vždy označena osoba, které má být dítě předáno do péče**. Osobou, do jejíž péče má být dítě předáno, se rozumí **osoba fyzická** (příbuzný dítěte nebo jiná vhodná osoba) **nebo zařízení pro výkon ústavní výchovy** (metodický pokyn MPSV doporučuje, aby v návrhu byl vždy uveden přesný název a sídlo zařízení). U zařízení v působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy koresponduje tato skutečnost s ustanovením zákona, podle něhož školská zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy poskytují péči rovněž dětem, u nichž bylo nařízeno předběžné opatření podle o.s.ř. Z těchto školských zařízení je **míněn zpravidla příslušný dětský diagnostický ústav** (dále jen DDgÚ), který plní koordinační funkci vůči ostatním školským zařízením ve svém územním obvodu.¹
2. **V odůvodněných případech je možné umístění dítěte do dětského domova nebo do dětského domova se školou i bez předchozího pobytu v DDgÚ. V takovém případě se musí jednat o dítě bez závažných výchovných problémů (např. o dítě, jemuž je nutno bezodkladně zajistit péči v důsledku náhlého osíření apod.).** Tento postup musí být konzultován s DDgÚ, v jehož obvodu se dětský domov nachází. Po dohodě s DDgÚ pak je v návrhu na vydání PO uvedeno konkrétní zařízení, kam lze dítě umístit.
3. Je možné, aby dítě bylo PO svěřeno do péče přímo diagnostického ústavu, který posléze umístí dítě do dětského domova bez absolvování obvyklého diagnostického pobytu. V takovém případě je diagnostický ústav povinen dítě zaevidovat a zabezpečit mu povinnou dokumentaci.
4. Sociální pracovník je povinen zajistit okamžité přijetí dítěte do péče nahrazující dosavadní výchovné prostředí fyzickou osobou nebo zařízením ještě před podáním návrhu na vydání PO, pokud je to při řešení situace dítěte nutné. Soudu pak spolu s návrhem na vydání PO předá také písemný souhlas této fyzické osoby nebo zařízení.

¹ Diagnostický ústav určí, jaké zařízení je pro dítě vhodné na základě diagnostiky a s ohledem na specifické potřeby dítěte a kapacitu jednotlivých zařízení. Diagnostický ústav je prvním školským zařízením, s nímž dítě - odňaté předběžným opatřením z rodiny - přichází do styku.

5. Je-li službu konající pracovník OSPOD vyzooměn o nezbytné součinnosti a pomoci při řešení problému nezletilého dítěte, které se ocitlo v ohrožení života nebo je vážně narušen jeho další zdravý vývoj, vyhodnotí situaci a zvaží, zda řešení vyžaduje podání návrhu na vydání PO dle § 452 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů již v době výkonu pracovní pohotovosti nebo zda je možné tuto činnost administrovat v průběhu pracovní doby.
 6. Při vyhodnocování situace zvažuje především tyto okolnosti, zda:
 - a) lze dítě ponechat v rodině za předpokladu, že je zajištěno, aby dítěti nadále nehrozila vážná újma na zdraví, byl ohrožen jeho život nebo zdravý vývoj?
 - b) lze dítě předat do péče jiné osobě (rodinném příslušníku, příbuznému apod.), která dítě dostatečně zná a vnímá pozitivně, a zároveň tato osoba poskytuje dostatečné záruky k převzetí dítěte do své faktické péče za předpokladu, že s takovým opatřením souhlasí?
 - c) lze dítě předat na základě dobrovolného souhlasu zákonného zástupce nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte do péče jiné fyzické osoby nebo zdravotnického nebo školského zařízení?
 - d) lze dítě předat na základě dobrovolného souhlasu zákonného zástupce nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte do péče zařízení poskytujícího pomoc ohroženým dětem?
 - e) lze dítě umístit na nezbytně nutnou dobu do zdravotnického zařízení (např. přes noc do doby zklidnění situace v rodině nebo nalezení jiného vhodného řešení další pracovní den apod.)?
 7. Po projednání situace dítěte s ošetřujícím lékařem a v odůvodněných případech lze dítě ponechat v péči zdravotnického zařízení po nezbytně nutnou dobu. Případné ošetření nebo prohlídka dítěte je hrazena zdravotní pojišťovnou. Hospitalizaci dítěte ze sociálních důvodů nehradí zdravotní pojišťovna, proto je hrazena z prostředků OSPOD.
 8. V případě, že situace dítěte vyžaduje podání návrhu na vydání předběžného opatření je nutné:
 - a) zjistit základní údaje o dítěti a jeho rodičích, případně o jiné osobě odpovědné za výchovu nezletilého (jméno, příjmení, datum narození, adresa trvalého nebo aktuálního pobytu),
 - b) konzultovat situaci v případě nutnosti s vedoucím OSPOD,
 - c) na základě vyhodnocení situace rozhodnout, zda bude v předběžném opatření navrhopvat svěřeni dítěte do péče fyzické nebo právnické osoby
- **v případě fyzické osoby:**
- je nutno za spolupráce s Policií ČR tuto osobně kontaktovat, zjistit základní údaje (jméno, příjmení, datum narození, adresu trvalého bydliště) a tyto v rámci možností ověřit dle průkazu totožnosti (ověřit a případně opatřit písemné vyjádření takové osoby s tím, že souhlasí se svěřením nezletilého dítěte do své péče a to pak předat jako důkazní materiál k návrhu),
 - návrh na svěřeni dítěte do péče fyzické osoby je nutné zvažít s ohledem na účelnost takového návrhu a způsobilost osoby dostatečným způsobem zabezpečít řádnou péči o svěřené dítě.

□ **v případě právnické osoby:**

- je nutno zohlednit věk, zdravotní stav a situaci, ve které se dítě nachází a zvolit příslušné zdravotnické nebo školské zařízení,
- zohlednit, zda je možné dítě bez závažných výchovných problémů (např. v důsledku osiření) předběžným opatřením umístit do jiného zařízení pro výkon ústavní výchovy než do příslušného diagnostického ústavu,
- vždy telefonicky kontaktovat DDgÚ a informovat o situaci, ve které se nachází nezletilé dítě a konzultovat možnost umístění na PO v jiném zařízení a další postup ve věci,
- v případě, že není možné se kontaktovat s diagnostickým ústavem a dohodnout umístění dítěte do jiného konkrétního dětského zařízení, je nutné do návrhu na PO vždy uvést název příslušného diagnostického ústavu,
- v případě, že DDgÚ doporučí umístění dítěte v jiném zařízení bez toho, aby dítě prošlo diagnostickým ústavem, následně telefonicky kontaktovat příslušné zdravotnické nebo školské zařízení (kojenecký ústav, dětský domov, výchovný ústav, nemocnice, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc apod.) a konzultovat možnost umístění na PO.

- d) telefonicky kontaktovat službu konajícího soudce na příslušném tel. čísle a informovat o situaci a svém rozhodnutí podat návrh na vydání PO a dále s ním konzultovat další kroky (kde a kdy podat návrh, kdy bude o návrhu pravděpodobně rozhodnuto, kdy bude proveden výkon rozhodnutí apod.),
- e) sepsat návrh na vydání předběžného opatření dle § 452 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (viz příloha), případně za použití vzoru, který je k dispozici ve společné složce OSPOD.

Náležitosti návrhu na vydání předběžného opatření

1. Náležitosti návrhu na vydání předběžného opatření:

- a) označení soudu, kterému je návrh určen,
- b) označení věci, které se návrh týká (z tohoto označení musí být patrné, že se navrhovatel domáhá nařízení předběžného opatření podle ustanovení o.s.ř.,
- c) název orgánu, který je oprávněn návrh podat (Městský úřad Příbram, Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, OSPOD),
- d) jméno a příjmení nezletilého dítěte, datum narození a místo trvalého pobytu (příp. aktuálního pobytu),
- e) jména a příjmení rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte, datum jejich narození, povolání a místo trvalého pobytu (příp. aktuálního pobytu),
- f) odůvodnění návrhu (vylíčení rozhodujících skutečností odůvodňující nařízení PO),
- g) jméno a příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu osoby, které má být nezletilé dítě svěřeno do péče,
- h) název a adresa právnické osoby (zdravotnické nebo školské zařízení) do jejíž péče má být dítě svěřeno,

- i) datum, hodina, jméno a příjmení včetně funkčního zařazení osoby zmocněné k podávání návrhů za příslušný úřad, podpis a razítko úřadu.
2. K návrhu je pracovník OSPOD povinen:
- a) doložit důkazy (písemný souhlas fyzické osoby, která má zájem převzít dítě do své péče, zpráva zdravotnického zařízení po provedeném ošetření dítěte a stanovení diagnózy, zpráva policie apod.), na které se v návrhu odvolává,
 - b) informovat v návrhu o tom, kde se dítě fakticky nachází (je-li mu známo),
 - c) předat návrh na vydání předběžného opatření službu konajícímu soudci a konzultovat dobu vydání rozhodnutí a současně soudci sdělit jméno, adresu a telefonní číslo zaměstnance, který poskytne soudu součinnost při výkonu rozhodnutí,
 - d) po dohodě se soudcem okresního soudu spolupracovat při výkonu rozhodnutí,
 - e) spolupracovat při předání nezletilého dítěte do péče v rozhodnutí označené fyzické nebo právnické osobě.
3. Místní příslušnost k podání návrhu na vydání PO se řídí místem, kde se dítě nachází. Není proto možné odmítnout podání návrhu s poukazem na místní nepříslušnost.

Tento pokyn byl zpracován v rámci projektu „Zvýšení kvality poskytování sociálně právní ochrany dětí ve správním obvodu Příbram“